

Svage smertestillende lægemidler

Salget før og efter receptpligt på store pakninger

2014

Det månedlige salg af svage smertestillende midler før og efter de store pakninger kom på recept i september 2013

Udgiver: Statens Serum Institut
Ansvarlig institution: Statens Serum Institut
Design: Statens Serum Institut
Copyright: Statens Serum Institut
Version: 1
Versionsdato: 20120827
Format: PDF

Indhold

1. Salget af svage smertestillende før og efter receptpligt på store pakninger	4
1.1 Baggrund	4
1.2 Salget af svage smertestillende før og efter receptpligt	4
1.2.1 Den solgte mængde er faldet	5
1.2.2 Mere sælges med tilskud	6
1.2.3 Salget af små pakninger er steget	7
1.2.4 Patienterne betaler mere pr. døgn dosis	8
1.3 Metode og afgrænsning af materiale	10
1.3.1 Data og definitioner	10
1.3.2 Afgrænsning af 'Svage smertestillende lægemidler'	11
2. Referencer	13

1. Salget af svage smertestillende før og efter receptpligt på store pakninger

1.1 Baggrund

Den 30. september 2013 blev alle store pakninger af svage smertestillende lægemidler gjort receptpligtige. Det drejer sig om pakninger indeholdende mere end 10 g paracetamol, acetylsalicylsyre eller phenazon eller mere end 4 g ibuprofen [1]. For de mest brugte tabletter svarer det til, at pakninger med mere end 20 stk. nu er på recept. Orale opløsninger og suspensioner (miksturer), der typisk bruges til børn, er stadig i håndkøb, da det samlede indhold af paracetamol i disse flasker er mindre end indholdet i 20 tabletter á 500 mg.

1.2 Salget af svage smertestillende før og efter receptpligt

Lægemiddelgruppen 'Svage smertestillende lægemidler' består i denne rapport af de smertestillende lægemidler, hvor der *både* findes små pakninger tilladt i håndkøb, og hvor større pakninger blev receptpligtige i september 2013. Det er de lægemidler, der ofte opfattes som 'hovedpinepiller', selvom de også bruges til mange andre typer af smerter.

Lægemidler med følgende indholdsstoffer er omfattet (med enkelte undtagelser, se noter og uddybning i metodeafsnit 1.3.2):

- **Paracetamol**¹
- **Acetylsalicylsyre**² 500 mg
- **Ibuprofen**³ 200 mg
- **Phenazon**

I det følgende vises salget af svage smertestillende lægemidler pr. måned før og efter, de store pakninger er kommet på recept. Hvordan er det for eksempel gået med håndkøbssalget i forhold til receptsalget, hvor stor en del af receptsalget er solgt med tilskud til patienten, hvordan ser det ud med salget af de små pakninger i forhold til de store pakninger, og hvad er der sket med patientens udgifter til medicinen?

Tallene, der er baggrund for rapporten, er vist i et særskilt bilag (excel), så det er muligt selv at lave andre sammenstillinger og beregninger, end vi har gjort her i rapporten.

Mængden er opgjort i *definerede døgndoser* (DDD), som et internationalt mål til at opgøre forbruget af lægemidler (se mere i metodeafsnit 1.3.1).

---

¹ Undtagen paracetamol til infusion, som bruges direkte i blodbanen og primært anvendes på sygehusene.

² Der findes også lægemidler med acetylsalicylsyre i lavere styrker. Disse er placeret i ATC-kode B01AC06, og er ikke inkluderet her, da de primært bruges som blodfortyndende lægemidler

³ Der findes også højere styrker af ibuprofen (400, 600 og 800 mg, samt 20 mg/ml (oral opløsning)), men de er ikke med her, da de ikke har været i håndkøb og nogle af styrkerne er væsentligt stærkere end dem, der kan fås i håndkøb.

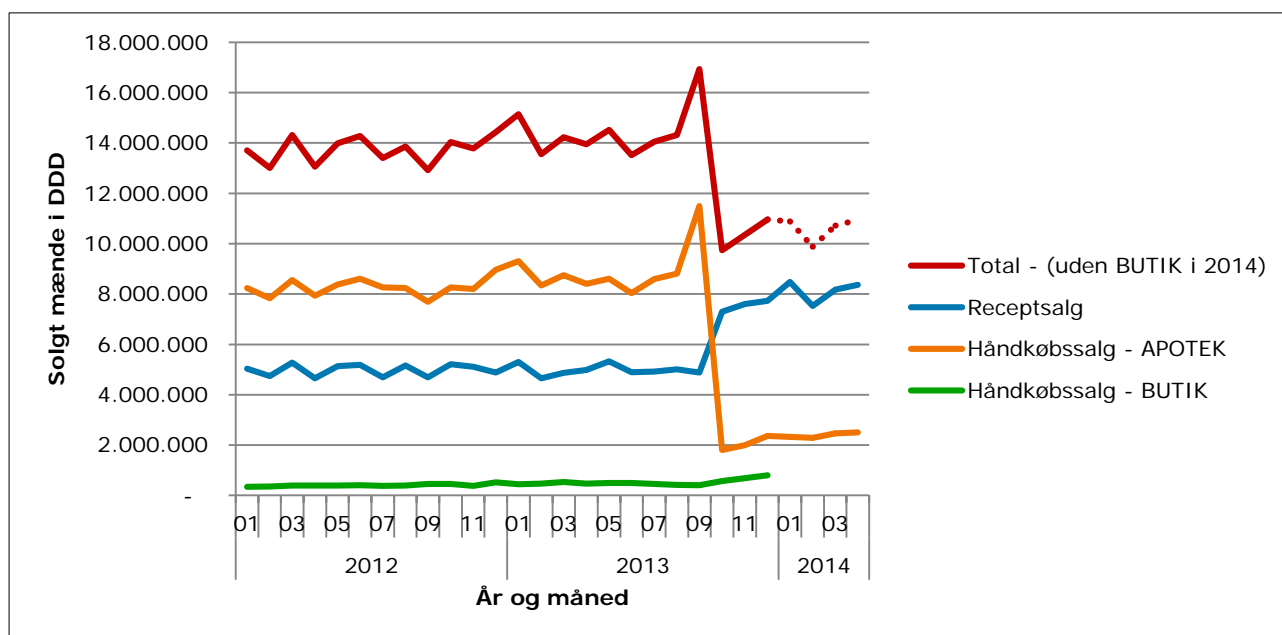
1.2.1 Den solgte mængde er faldet

Efter de store pakninger blev gjort receptpligtige d. 30. september 2013, er den solgte mængde af svage smertestillende midler faldet, se Figur 1.

Som forventet faldt håndkøbssalget drastisk efter det kun blev muligt at købe pakninger med 20 stk. eller mindre i håndkøb. Samtidigt er mængden solgt på recept steget, men ikke lige så meget som håndkøbssalget er faldet, idet den totale mængde solgt efter september 2013 er reduceret med ca. 1/4 i forhold til samme periode året før (oktober-december).

Man kan desuden se, at der var en hamstring i september måned op til receptbelægningen af de store pakninger. I september 2013 blev der købt ca. 4 mio. DDD mere end i september året før, svarende til ca. 30 % mere. Det er dog ikke nok til at dække faldet i forbruget efter september 2013. I oktober-december 2013 blev der solgt ca. 11 mio. færre DDD end i samme måneder 2012. Faldet i forbruget i de sidste 3 måneder af 2013 betyder, at der totalt set blev solgt lidt mindre i hele 2013 end i 2012 ([se denne nyhed baseret på tal fra medstat.dk](#)).

Figur 1: Solgt mængde svage smertestillende midler pr. måned - fordelt på receptsalg og håndkøbssalg fra henholdsvis apoteker og butikker

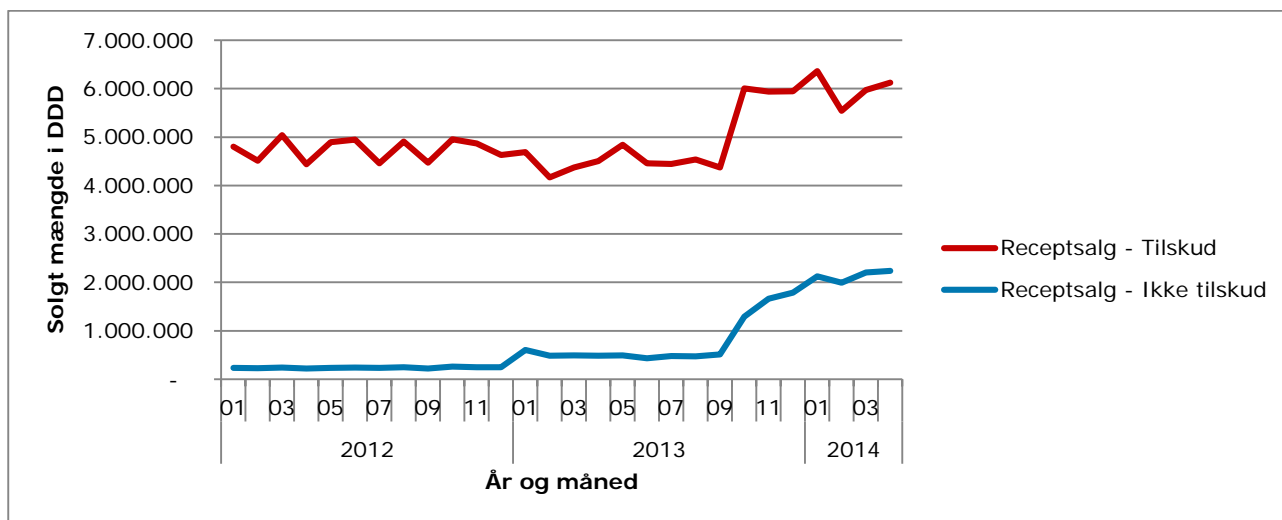

OBS! For 2014 har vi endnu ikke tal for salget uden for apotek (BUTIK). Totalen for månederne i 2014 er derfor lidt lavere end det reelle salg, da det kun indeholder salget fra apotekerne (stiplet linje).

1.2.2 Mere sælges med tilskud

Mængden af svage smertestillende solgt på recept er steget med 58 %, når man sammenligner perioden efter de store pakninger kom på recept (oktober 2013 - april 2014) med samme periode året før. I gennemsnit er der solgt ca. 2.9 mio. flere DDD på recept pr. måned, jf. Figur 1. Stigningen er fordelt nogenlunde ligeligt på recepter med og uden tilskud, idet der er solgt ca. 1.5 mio. DDD mere med tilskud og ca. 1.4 mio. DDD mere på recept uden tilskud, jf. Figur 2.

Figur 2: Receptsalget af svage smertestillende midler - fordelt på om recepten er udstedt med tilskud eller ej

Til svage smertestillende lægemidler er der klausuleret tilskud. Det betyder, at borgeren kun er berettiget til at få tilskud til medicinen, hvis en bestemt klausul er opfyldt. I dette tilfælde gælder det personer, der har kroniske smerter [2]. Det er lægerne, der skriver på recepten, hvis de mener, patienten er berettiget til at få tilskud ud fra reglerne.

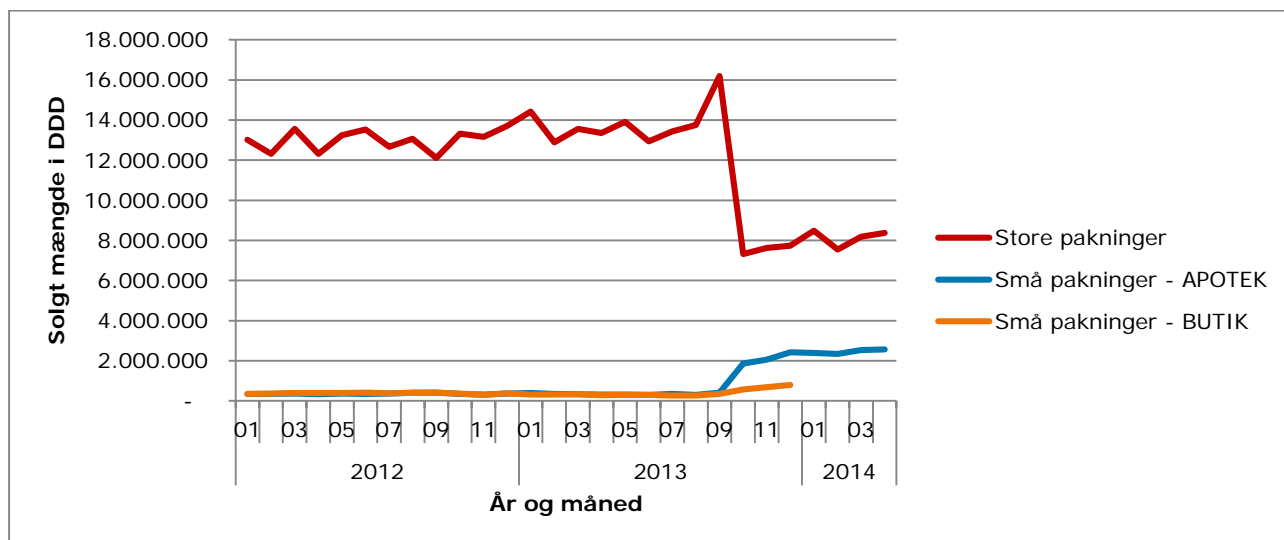
Før de store pakninger blev receptpligtige, blev langt det meste af receptsalget solgt med tilskud, fordi man lige så godt kan spare recepten, hvis borgeren ikke er berettiget til at få tilskud. Men nu hvor det ikke længere er muligt at købe store pakninger uden recept, er mængden af svage smertestillende solgt på recept uden tilskud 4 gange så højt i januar-april 2014 som i januar-april 2013.

Størstedelen af den mængde, der sælges på recept, er dog stadig med tilskud til patienten (75 % i jan-april 2014). Og at mængden solgt med tilskud er steget med ca. 1/3 i forhold til januar-april 2013, kan eventuelt skyldes, at flere personer med kroniske smerter er blevet opmærksomme på, at de kan få tilskud til lægemidlet, nu hvor medicinen ikke længere kan købes i store pakninger i håndkøb.

1.2.3 Salget af små pakninger er steget

Selvom salget af svage smertestillende totalt set er faldet, er salget af de små pakninger, der stadig fås i håndkøb steget, jf. Figur 3. Det gælder både salget på og uden for apotek.

Figur 3: Solgt mængde af svage smertestillende - fordelt på store og små pakninger

Store pakninger: Mere end 20 stk. **Små pakninger:** 20 stk. eller mindre⁴

OBS! For 2014 har vi endnu ikke tal for salget uden for apotek (BUTIK).

Salget af små pakninger fra butikker med særlig tilladelse til salg af håndkøbsmedicin er lidt mere end fordoblet i december 2013 i forhold til december året før, mens salget af små pakninger på apotekerne er næsten 7 gange højere i december 2013 end i december 2012. Til gengæld er salget af de store pakninger faldet med flere DDD, end salget af små pakninger er steget. Så salget fra apotekerne totalt set er faldet.

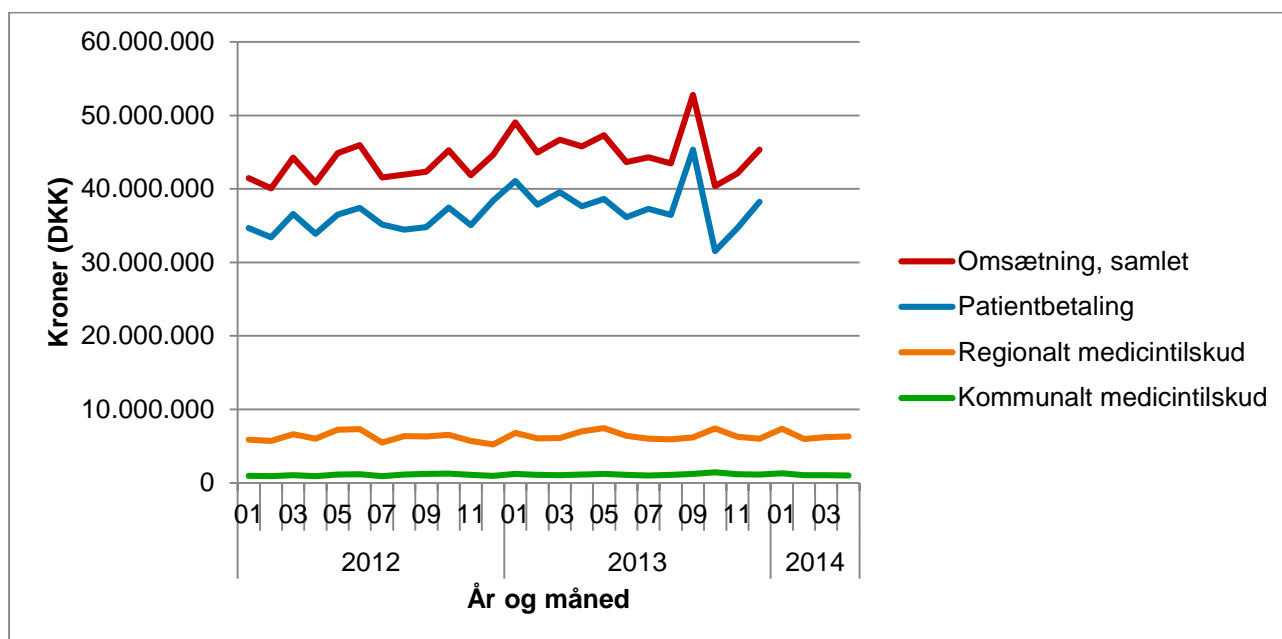
Det betyder også, at andelen af svage smertestillende midler, der sælges uden for apotek, nu udgør en større andel af totalsalget end tidligere. Før september 2013 udgjorde salget uden for apotek ca. 3-4 % af totalsalget i de forskellige måneder, mens det i oktober-december 2013 udgjorde ca. 6-7 % af totalsalget opgjort i antal solgte DDD.

⁴ Flydende miksturer til børn hører også til små pakninger, da totalindholdet af paracetamol er mindre end indholdet i en pakning med 20 tabletter á 500 mg. De små pakninger svarer til dem, der stadig kan købes uden recept.

1.2.4 Patienterne betaler mere pr. døgn dosis

Der ses ikke det samme fald i omsætningen af svage smertestillende lægemidler i kroner som i solgt mængde. Under hamstringen i september 2013 ses en tydelig top (jf. Figur 4), hvor omsætningen var 25 % højere end i september året før. I oktober 2013 er omsætningen til gengæld lidt lavere end året før, men for både november og december 2013 er omsætningen nogenlunde på størrelse med året før - på trods af at den solgte mængde er faldet med ca. 1/4 i forhold til året før (jf. Figur 1).

Figur 4: Omsætning af svage smertestillende i danske kroner - fordelt på patientbetaling og udgifter til regionale og kommunale medicintilskud

OBS! For 2014 har vi endnu ikke tal for salget uden for apotek (BUTIK) og derfor ikke for den samlede omsætning og patientbetalingen i disse måneder.

Det udbetalte regionale medicintilskud har ikke ændret sig væsentligt efter de store pakninger kom på recept (jf. Figur 4). Det ligger i gennemsnit 5 % højere i perioden efter september 2013 end i de tilsvarende måneder året før - på trods af at mængden solgt på recept med tilskud er steget med 30 % i samme periode (jf. Figur 2). Der er altså ydet mindre tilskud pr. DDD. Det er en kombination af, at den gennemsnitlige pris pr. DDD for de pakninger, der er købt med tilskud, er faldet med 9 % i forhold til den gennemsnitlige pris pr. DDD for pakningerne købt med tilskud året før⁵ og at de personer, der har fået tilskud, i gennemsnit har ligget længere nede på tilskudstrappen⁶ end de personer, der fik tilskud før. I oktober

⁵ Data er ikke vist, men kan beregnes ud fra tallene i bilaget ved at dividere omsætningen i kroner med den solgte mængde i DDD - for den del af receptsalget, der er solgt med tilskud.

⁶ I Danmark beregnes medicintilskuddets størrelse på baggrund af, hvor mange udgifter den enkelte person har haft til anden tilskudsberettiget medicin, læs mere om det behovsafhængige tilskudssystem på Sundhedsstyrelsens hjemmeside [3].

2012-april 2013 blev ca. 56 % af medicinudgifterne til de tilskudsberettigede recepter betalt af de regionale medicintilskud, mens denne andel var faldet til 50 % i oktober 2013-april 2014⁷.

Patientbetalingen er ligesom den samlede omsætning ikke faldet i takt med, at den solgte mængde er faldet (jf. Figur 1 og Figur 4). Det betyder, at patienterne i gennemsnit har betalt mere pr. DDD efter de store pakninger kom på recept end før. Samlet set for både receptsalg og håndkøbssalg har patienterne i gennemsnit betalt 3,49 kr. pr. DDD i december 2013. Det er 31 % mere end i december året før, hvor den gennemsnitlige patientbetaling var 2,67 kr. pr. DDD⁸.

Den største forskel for patienterne ses for håndkøbssalget, hvor patienterne i gennemsnit har betalt 9,01 kr. pr. DDD i december 2013 mod 3,58 kr. pr. DDD i december året før⁸. Det er en stigning på 150 %, svarende til 2,5 gange så meget pr. DDD. Det er dog ikke overraskende, da man tidligere kunne købe store pakninger i håndkøb, og prisen pr. DDD for de store pakninger er væsentligt lavere end prisen pr. DDD for de små pakninger.

Ovenstående er gennemsnitlige priser pr. DDD, og der vil være store forskelle i, om de enkelte personer har betalt mere eller mindre pr. DDD efter ændringen end før. Personer, der tidligere har købt store pakninger i håndkøb og nu køber små pakninger i håndkøb, vil få mindre for pengene, mens prisforskellen for personer, der tidligere har købt store pakninger i håndkøb og nu køber store pakninger på recept blandt andet vil afhænge af, om de er berettiget til at få tilskud til medicinen og af om de køber andre pakningsstørrelser end før.

---

⁷ Data er ikke vist, men kan beregnes ud fra tallene i bilaget ved at dividere det regionale tilskud med omsætningen - for den del, der er solgt på recept med tilskud.

⁸ Data er ikke vist, men kan beregnes ud fra tallene i bilaget ved at dividere patientbetalingen med den solgte mængde i DDD (er her gjort for hhv. receptsalg+håndkøbssalg og håndkøbssalg for sig)

1.3 Metode og afgrænsning af materiale

1.3.1 Data og definitioner

Undersøgelsens data er baseret på udtræk fra Lægemiddelstatistikregisteret på Statens Serum Institut.

Rapporten omfatter kun salget i primærsektoren. Forbruget på sygehusene indgår ikke i rapporten, da det ikke forventes, at receptbelægningen af de store pakninger har nogen indflydelse på, hvad der bruges af svage smertestillende midler på sygehusene.

Salget i primærsektoren er delt op i:

- **Receptsalg:** Alt det der er solgt på recept til enkeltpersoner fra apotekerne, inkl. recepter til udenlandske statsborgere. Det omfatter også håndkøbslægemidler, der er solgt på recept. Recepten kan både være fra alment praktiserende læge, speciallæge, sygehuslæge, anden læge eller tandlæge.
- **Håndkøbssalg:** Alt der sælges som håndkøb til enkeltpersoner fra enten apoteker eller butikker med særlig tilladelse til at sælge udvalgte håndkøbslægemidler.
- **Leverancer og andet:** Det kan for eksempel være til læges brug i egen praksis eller leverancer til fælleslagre på behandlingshjem. Gruppen udgør under 1 % af forbruget i primærsektoren, og salget er derfor ikke vist særskilt i Figur 1.

Receptsalget er nogle steder delt op i '**Tilskud**' og '**Ikke tilskud**'. Opdelingen afhænger af, om det er markeret, at borgeren er *berettiget* til at få regionalt medicintilskud eller ej. Det afhænger ikke af, om der reelt er *udbetalt* tilskud til borgeren, da der ikke udbetales tilskud fra regionerne, før en borger har købt medicin for et vist beløb [3].

Håndkøbssalget er nogle steder delt op i, om det er solgt fra apotekerne eller fra andre forhandlere med særlig tilladelse til at sælge håndkøbslægemidler. Dette salg er benævnt med henholdsvis '**APOTEK**' og '**BUTIK**' i rapporten.

Leverancer og andet udgør under 1 % af forbruget i primærsektoren, og salget er derfor ikke vist særskilt i Figur 1, men indgår i totalen. I Figur 3 er leverancer og andet fra sygehusapotekerne til primærsektoren ikke vist, da det udgør en forsvindende lille del af totalforbruget både for store og små pakninger.

ATC:

ATC systemet er et internationalt klassifikationssystem til at inddele lægemidler efter, så alle lægemidler får en ATC-kode, der kan fortælle noget om lægemidlets primære anvendelse globalt set. ATC står for *Anatomical Therapeutic Chemical*, da lægemidlerne inddeles i en struktur baseret på den del af kroppen, de skal virke på, virkningsmekanismen og den kemiske struktur. Systemet administreres af WHO Collaborating Centre for Drug Statistics Methodology (læs mere på www.whocc.no)

Definerede døgnoser (DDD):

DDD er en international måleenhed, der bruges til at opgøre den solgte mængde uafhængigt af, om priserne skifter eller om det er forskellige pakningsstørrelser, der sælges i de perioder, der sammenlignes.

DDD defineres af WHO som en *gennemsnitlig vedligeholdelsesdosis pr. døgn til en voksen person, der bruger lægemidlet til den primære indikation* (i dette tilfælde mod smerter). Det er ikke ensbetydende med, at det er den dosis, alle patienter skal tage hver dag.

For de svage smertestillende svarer 1 DDD til 6 tabletter indeholdende 500 mg paracetamol eller acetylsalicylsyre eller 6 tabletter indeholdende 200 mg ibuprofen.

Regionalt medicintilskud:

Økonomisk tilskud fra regionerne. Det er enten 'generelle tilskud' baseret på lægens vurdering af, om patienten opfylder kravene (klausulen) for at få generelt tilskud til medicinen eller 'individuelle tilskud', hvor patienterne er godkendt af Sundhedsstyrelsen til at få f.eks. kronikertilskud eller terminaltilskud betalt af regionerne.

Kommunalt medicintilskud:

Økonomisk tilskud fra kommunerne. Disse tilskud kaldes 'sociale tilskud' og bevilges i henhold til pensionsloven, lov om aktiv socialpolitik eller lov om social service.

1.3.2 Afgrænsning af Svage smertestillende lægemidler

Lægemidlerne inkluderet i denne rapport er vist i boksen herunder.

Lægemiddelgruppen '**Svage smertestillende lægemidler**' i denne rapport består af de smertestillende lægemidler, hvor der *både* findes små pakninger tilladt i håndkøb og større receptpligtige pakninger. Det er de lægemidler, der ofte opfattes som 'hovedpinepiller', selvom de også bruges til mange andre typer af smerter.

Følgende lægemidler er omfattet:

- Lægemidler indeholdende **paracetamol** (ATC-kode N02BE01 og N02BE51, sidstnævnte er i kombination med koffein). *Undtagen paracetamol til infusion, der primært anvendes på sygehuse.*
- Lægemidler indeholdende **acetylsalicylsyre**, hvor styrken er mindst 500 mg. (ATC-kode N02BA01 og N02BA51, sidstnævnte er kombinationer med f.eks. koffein eller kodein). *Der findes også lægemidler med acetylsalicylsyre i lavere styrker. Disse er placeret i ATC-kode B01AC06, men er ikke inkluderet her, da de primært bruges som blodfortyndende lægemidler.*
- Lægemidler indeholdende 200 mg **ibuprofen** (ATC-kode M01AE01). *Vi har valgt ikke at inkludere de højere styrker (400, 600 og 800 mg, samt 20 mg/ml (oral opløsning)), da de ikke har været i håndkøb, og nogle af styrkerne er væsentligt stærkere end dem, der kan fås i håndkøb.*
- Lægemidler indeholdende **phenazon** (N02BB51). *Omfatter kombinationsmidler med koffein eller salicylamid og koffein.*

Kommentarer til afgrænsningen:

Mange steder omtales giftmidlerne i gruppen NSAID også som svage smertestillende midler. Men de er ikke med i denne rapport – bortset fra ibuprofen 200 mg – da rapporten omhandler de smertestillende midler, der op til den 30. september 2013 kunne købes i håndkøb i både små og store pakninger, men hvor de store pakningsstørrelser kom på recept efterfølgende. Alle andre NSAID end ibuprofen 200 mg var også receptpligtige før 30. september 2013.

For paracetamol findes enkelte lægemidler, der også var receptpligtige før. Det drejer sig om tabletter á 1000 mg, tabletter med modificeret udløsning á 665 mg, samt depottabletter á 500 mg. Depottabletterne er af samme styrke som de almindelige tabletter, men i en form, hvor stoffet frigives langsommere til kroppen end de almindelige tabletter. De stærke tabletter á 1000 mg indeholder paracetamol svarende til 2 tabletter á 500 mg. Forbruget af disse midler har været let stigende, især efter de store pakninger af de andre lægemidler med paracetamol

også blev receptpligtige. Disse midler er derfor med i rapporten for at give det fulde billede af salget. Før 30. september udgjorde de ca. 6-7 % af den samlede mængde svage smertestillende, efter udgjorde de ca. 10 %. Til gengæld er lægemidler med paracetamol som infusion (gives direkte i blodblanen) ikke med, da det er en helt anden administrationsvej. Forbruget af infusionerne er i øvrigt primært på sygehusene.

2. Referencer

1. Nyhed på Sundhedsstyrelsens hjemmeside fra 28. maj 2013:
<http://sundhedsstyrelsen.dk/da/nyheder/2013/smertestillende-medicin-skal-paa-recept-fra-30-september-2013>
2. Sundhedsstyrelsens hjemmeside om tilskudsberettigede lægemidler:
<http://sundhedsstyrelsen.dk/da/medicin/tilskud/generelle-tilskud/tilskudsberettigede-laegemidler.aspx> (1. juli 2014)
3. Sundhedsstyrelsens hjemmeside om medicintilskudsgrænser:
<http://sundhedsstyrelsen.dk/da/medicin/tilskud/tilskudsgraenser> (1. juli 2014)